

Prof. dr hab. Stanisław Korenik
Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wydział Ekonomii i Finansów
ul. Komandorska 118/120
53-345 Wrocław

Wrocław 12.07.2022 r.

Recenzja pracy doktorskiej Agnieszka Jania

pt. Projekty biznesowe na terenach przemysłowych w kontekście koncepcji rezyliencji miejskiej

1. Uwagi ogólne, strona metodologiczna

Recenzowana praca składa się z sześciu integralnych części merytorycznych (rozdziałów) wstępu, zakończenia, spisu literatury, stron internetowych, aktów prawnych, tabel, rysunków, schematów, wykresów oraz licznych (16) załączników, łącznie 408 ss. Wykorzystano w niej obszerną literaturę przedmiotu (630 pozycji) w tym tytuły bardzo specjalistyczne, zarówno krajowe jak i zagraniczne, bogatą netogafię, raporty oraz akty prawne. Takie zakotwiczenie oraz dobór poszczególnych pozycji literatury przedmiotu świadczy nie tylko o głębokim oparciu rozważań na literaturze fachowej, ale także o znajomości omawianej problematyki.

Przedłożona praca stanowi obszerne i wieloaspektowe studium teoretyczno-poznawcze i analityczne dotyczące zjawiska rezyliencji miejskiej w odniesieniu do zagospodarowania (aktywizacji) obszarów przemysłowych z wykorzystaniem tzw. projektów biznesowych (inwestycje w nieruchomości i inne). W efekcie w pracy porusza się trzy bardzo istotne ale też złożone problem współczesnej gospodarki a w szczególności systemów miejskich, tj. zagadnienie projektów biznesowych, które poprzez swój długookresowy charakter są obarczone ryzykiem, dalej - tereny przemysłowe, których ilość oraz koszty funkcjonowania stanowią problemy nie tylko dla systemów miejskich oraz rezyliencji miejską, która wydaje się już stawać nie modą ale koniecznością w wzrastającej niepewności i turbulentności zjawisk gospodarczych. Należy podkreślić, że każdy z rzeczonych problemów może stać się istotny obszarem badawczym i to nie tylko na poziomie dysertacji a połączenie tych trzech obszarów powoduje dużą złożoność co przekłada się na konieczność poniesienia dużego wysiłku badawczego w połączeniu tak trudnych problemów badawczych. Dlatego osobiście podziwia Autorkę za pojęcie tego wyzwania i równocześnie gratuluje doceniając trud badawczy włożony w tę pracę.

W dysertacji przedmiotem aplikacyjnym jest siedem miast województwa śląskiego tj. Bytom, Gliwice, Katowice, Ruda Śląska, Rybnik, Sosnowiec i Zabrze (przy czym w niektórych analizach brane jest pod uwagę 19 miast tego województwa). Wybór problematyki należy uznać za trafny i aktualny, zwłaszcza w odniesieniu do naszego kraju, gdzie nadal obserwujemy formowanie struktur gospodarczych w jednostkach przestrzennych w tym szczególnie na obszarach dużych miast i zagrożeń towarzyszącym tym zjawiskom. W tym kontekście problematyka pracy jest nad wyraz aktualna, a osiągnięte wyniki mogą być wykorzystane w wypracowaniu założeń polityki miejskiej i programowania rozwoju lokalnego na różnych szczeblach administracji publicznej. Podjęta przez Autorkę problematyka badawcza posiada istotne znaczenie nie tylko poznawcze, ale także praktyczne z punktu widzenia współczesnej polityki rozwoju jednostek miejskich. Temat rozprawy jest ważny i aktualny w warunkach wzrastającej niepewności oraz turbulencji procesów gospodarczych, co przekłada się także na wzrost zagrożeń funkcjonowania obszarów miejskich.

Problem badawczy, jego zakres przestrzenny, przedmiotowy i podmiotowy zostały w sposób bardzo szeroki, a przy tym wnikliwy oraz wyczerpujący uzasadniony w obszernym wstępie. Przy czym rozważania te szeroko „zakotwiczone” w bogatym materiale źródłowym. Sam problem badawczy został sformułowany w formie jednego głównego pytania i brzmi „w jaki sposób projekty biznesowe lokalizowane na terenach przemysłowych wpływają na rezyliencję miejską w wymiarze ekonomiczno-technologicznym” (s. 11).

Bezsprzecznie należy zgodzić się z Autorką, że „tak sformułowany główny problem badawczy umożliwia określenie działań wzmacniających czynniki wpływające na wskazane atrybuty rezyliencji miejskiej przez projekty biznesowe realizowane na terenach przemysłowych” (s. 11).

Główny problem badawczy został zdekomponowany aż na sześć problemów cząstkowych, które kompleksowo, dokonując konkretyzacji, wyznaczają zamierzenia badawcze.

W pracy postawiono cel główny, oraz sześć celów szczegółowych, co pozwoliło wyznaczyć zakres badań w ujęciu podmiotowym, przedmiotowym, terytorialnym i czasowym.

Za cel główny „obrano określenie wpływu projektów biznesowych na terenach przemysłowych na rezyliencję miejską w wymiarze ekonomiczno-technologicznym” (s. 11)” .

Należy podkreślić, że cel główny ma formę syntetyczną, dlatego za słuszne należy uznać jego doprecyzowania za pomocą sześciu celów szczegółowych, których treści są poprawne i korespondują zarówno z celem głównym jak i problemem badawczym.

W pracy postawiono hipotezę główną (s. 12) i brzmi ona następująco:

„...wzmacnianie rezyliencji miejskiej w wymiarze ekonomiczno-technologicznym szczególnie dla atrybutów adaptacyjności, efektywności, nadmiarowości, połączalności, różnorodności i współzależności, poprzez realizację projektów biznesowych związanych z ponownym wykorzystaniem terenów poprzemysłowych wymaga spełnienia specyficznego splotu warunków – ekonomicznych, technicznych, prawnych, społecznych.” Dodatkowo sformułowano cztery hipotezy cząstkowe.

Cel pracy jest sformułowany poprawnie, a do tego w sposób czytelny i przejrzysty (zrozumiały). Przyjęta konstrukcja celów ma charakter prawidłowy i wręcz klasyczny, co potwierdza fakt, że podstawą realizacji wyartykułowanych celów pracy są przywołane hipotezy badawcze (główna i cząstkowe), należy podkreślić że obejmują one całości wyznaczonego obszaru badawczego. Dlatego udzielenie odpowiedzi na te hipotezy przyczyniło się do osiągnięcia postawionych celów.

W rozdziale czwartym szeroko zaprezentowano metodykę badań (natomiast we wstępie zamieszczono schemat gdzie uwidoczniono zadania badawcze z przypisanymi im metodami badawczymi). Rozdział ten rozpoczyna punkt, który zajmuje się opisem metod diagnozowania i oceny rezyliencji miejskiej (ze szczególnym uwzględnieniem wymiaru ekonomiczno-technologicznego). Autorka wskazuje na dotychczasowy dorobek w zakresie badania rezyliencji inżynieryjnej, ekologicznej i ewolucyjnej, która staje się podstawowym elementem badań w pracy. W zakresie metod badawczych wskazano, że w warstwie metodycznej przeważa ujęcie deskryptywne wzmocnione przeprowadzeniem wywiadów, dekompozycją własności systemu miejskiego na atrybuty, podejściem macierzowym oraz analizą statystyczną i ekonometryczną (s. 116). Konkludując wskazuje się, że „pomimo znaczącego dorobku literaturowego z zakresu rezyliencji miejskiej nadal brakuje zestandaryzowanych metod służących jej opomiarowaniu” (s. 117). W tym miejscu brakuje mi osobiście uzasadnienia zastosowania podejścia ekonomiczno-technologicznego (co w poszczególnych fragmentach pracy jest cząstkowo wyjaśniane a najszerszej w zakończeniu s. 279). Punkt drugi tego rozdziału omawia klasyczne metody oceny projektów biznesowych o charakterze inwestycyjnym. Dokonana tutaj typologia takich metod oceny efektywności finansowej jest wystarczająca i w pełni wskazuje możliwość i co ważniejsze cele tych przedsięwzięć. W trzecim punkcie uwaga skoncentrowana jest na prezentacji metod oceny

projektów biznesowych o charakterze inwestycyjnym uwzględniające ich efekty w wymiarze ekonomiczno-technologicznym (czyli jakim? – brak wyjaśnienia). Autorka podnosi problem oceny projektów w obszarze środowiskowym i społecznym gdzie ceny rynkowe nie do końca są adekwatne. Dlatego słusznie wskazuje na ceny dualne (s. 124), społeczną stopę dyskontową (s. 125), wagi dystrybucyjne i marginalną użyteczność dochodu dla poszczególnych grup społecznych (s. 125). Następnie wskazując na złożoność projektów i rozbudowaną specyfikę ich efektu do zbierania danych proponuje zastosowanie dwóch grup metod tj. metody badań ilościowych i jakościowych. W dalszej kolejności omawia już konkretne techniki stosowane w tych grupach metod. Kończąc ten punkt, Autorka podkreśla, że należy stosować takie metody, „które umożliwiają identyfikację i ocenę znaczenia tych efektów projektów biznesowych realizowanych na terenach przemysłowych, które wzmacniają rezyliencji miejską” (s. 131). Kolejny punkt skupia się na użyteczności zidentyfikowanych metod w ocenie opisywanych zdarzeń i obiektów. Na początku uzasadnione zostaje zastosowanie podejścia ewolucyjnego. Następnie zaprezentowane zostają wspólne cechy sposobów diagnozowania i oceny (s. 132). Istotna jest tutaj tabela 5 i 6, które przedstawiają schemat badania użyteczności poszczególnych metod. W efekcie Autorka stwierdza, że „za najbardziej użyteczne metody” ... „można uznać głównie analizę wielokryteriową i metody oceny wpływu” (s. 136). Ostatni punkt prezentuje metodykę badania wpływu projektów biznesowych o charakterze inwestycyjnym realizowanych na terenach przemysłowych na rezyliencję miejską w wymiarze ekonomiczno-technologicznym. Przeprowadzono tutaj prezentacja budowy założeń badawczych została podzielona na etapy, tj. doprecyzowanie przedmiotu badań i opomiarowanie co przedstawia w sposób ideowy schemat 3. Należy wskazać, że zaprezentowana metodyka jest właściwa, kompleksowa i rozbudowana, co wymaga od osoby ją realizującej dużo wiedzy oraz umiejętności analitycznych. Osobiście uważam, że budowa tej metody jest oryginalnym dziełem twórczym (rozwiązaniem problemu badawczego) i stanowi autorski wkład w badania nad funkcjonowaniem współczesnych obszarów miejskich. Ostatni punkt tego rozdziału wskazuje warunki (ograniczenia) wypracowanej metodyki badań. Autorka identyfikuje takie cztery podstawie warunki (s. 146, 147). Oczywiście te ramy warunkujące zastosowanie tej metodyki można jeszcze bardziej uściślić, ale wyartykułowane/zaproponowane stanowią najistotniejszy komponent skuteczności jej zastosowania.

Dokonując całościowej oceny założeń badawczych należy podkreślić, że przyjęte w pracy metody badawcze są poprawne i dostosowane tak do celów, jak i hipotez. Przyporządkowane zostały one poszczególnym częściom pracy, w warstwie teoretycznej i empirycznej. Za

główne narzędzia w części badawczej przyjęto analizę wielokryteriową i metody oceny wpływu uzupełniając je dodatkowymi narzędziami (tj. analizą efektywności finansowej i ekonomicznej). Wielość metod, właściwych dla tego rodzaju prac badawczych, ich dobór oraz, co nie często mam miejsce w dysertacjach, budowa autorskich propozycji, sposób prezentacji potwierdzają, że Autorka nie tylko zna je, ale w sposób poprawny się nimi posługuje. Przy formułowaniu różnych stwierdzeń pozwala to dokonywać ich weryfikacji. Równocześnie weryfikacji podlegają wyniki osiągniętych badań, co świadczy o dużej dbałości i rzetelności prowadzonych badań.

2. Układ i treść pracy

Układ pracy jest przejrzysty i odpowiada przyjętym celom oraz wypracowanym założeniom badawczym. Jednak duże „zagęszczenie” materiału badawczego, a szczególnie jego ważkość i ranga prowadzonych rozważań wymagają od czytelnika wzmożonej percepcji. Równocześnie uzupełnienie czynionych rozważań aż 16 załącznikami wzmacnia przekaz prowadzonych wywodów ale też wymaga od czytelnika wzmożonej uwagi. Dopiero kilkakrotna uważna lektura powoduje, że obraz prowadzonych rozważań staje się przejrzysty. Ma to swoją przyczynę w fakcie, że przeprowadzone badania są obszerne i wielowątkowe. Jednak czytelność i wszechstronna ich prezentacja pozwala na intersubiektywną sprawdzalność.

Rozdział pierwszy nosi tytuł *Rezyliencja miejska jako koncepcja rozwoju miast* i składa się z pięciu punktów (łącznie 51 stron). Rozdział ten ma charakter teoretyczny stanowiąc wykładnie pojęciową do prowadzeniach wywodów w dalszej części dysertacji. Zamieszczone w nim rozważania i oceny są kompleksowe i dodatkowo wyważone a czynione analizy i ustalenia o charakterze teoretycznym są dokonywane wielopłaszczyznowo, wykorzystując relacje, jakie zachodzą między poszczególnymi elementami oraz zjawiskami. Poczynione ustalenia mają dodatkowo duży walor poznawczy oraz wskazują na złożoność tego problemu, co warte podkreślenia zostały one oparte na bogatej podbudowie źródłowej. Widoczne to jest już w punkcie pierwszym dotyczącym ustalenia istoty pojęcia rezyliencji miejskiej. Autorka stwierdza na stronie 17, że „rezyliencja ma bogatą historię” i wskazuje na jej korzenie w starożytnej Grecji, następnie w sposób zwięzły ale przy tym spójny analizując poszczególne okresy historyczne (najistotniejsze) przechodząc płynnie do współczesności. Warte podkreślenia jest ustalenie o wielopłaszczyznowej konotacji i interdyscyplinarności tego

pojęcia co przekłada się na jego niejednoznaczność (s. 20, 21) rzutuje to także na problemy z jego operacjonalizacją (s. 25). W toku analizy zostaje dokonane ustalenie dwóch terminów związanych z tym zjawiskiem tj. odporności i prężności, które jednak, jak zostaje to podkreślone „nie są wobec siebie synonimiczne” (s. 22). Ważne jest także wyznaczenie zakresu co rezyliencja miejska umożliwia (s. 25). W efekcie Autorka w sposób kompleksowy identyfikuje pojęcie omawianego terminu podnosząc jego złożoność. Dokonując tych konstatacji Doktorantka w punkcie 1.2 dokonuje nie tylko identyfikacji znaczenia podstawowych pojęć ale także ich perspektyw badawczych. Szczególne istotne jest wskazanie na ujęcie ewolucyjne w badaniach ekonomicznych (w świetle dalszych badań na uwagę w tym podejściu zasługuje jego obszar przemysłowy i technologiczny). Dalsze rozważania prowadzą do wykazania, że model panchroniczny w ujęciu ewolucyjnym umożliwia zobrazowanie przemian zachodzących w systemie miejskim (s. 29). Po tych ustaleniach dalsze rozważania koncentrują się w punkcie 1.3 wokół identyfikacji zjawisk, które zaburzają funkcjonowanie miast. Na wstępie w sposób uogólniający ale też całościowy zostają opisane i poklasyfikowane zagrożenia. W dalszej części rozważań zostają zidentyfikowane reakcje miast na te zakłócenia (s. 32). W tym kontekście ważna wydaje się konstatacja, że „rezyliencja miejska umożliwia wykraczanie poza chwilową reakcję wobec szoku” (s. 33). Do działań wspierających rezyliencję Autorka wskazuje mitygację (obniżenie) ryzyka. Co prowadzi do „przejęcia ryzyka wraz z równoległym zarządzaniem nim poprzez podejmowanie aktywnej postawy mającej na celu jego niwelację” (s. 33). W świetle wnioskowania czynionych rozważań istotna jest tabela 1 prezentująca wielowymiarową klasyfikację współczesnych przemian warunkujących funkcjonowanie miasta (s. 35). Ważne, z punktu samej rezyliencji, jest także poprawne wskazanie rodzaju przemian zachodzących (kształtujących) miasta. Następnie Autorka w punkcie 1.4 zgłębia problematykę rezyliencji miejskiej w kontekście badań naukowych. Na początku wskazuje, że zaczęta ją odnosić do wymiaru miejskiego z końcem XX w. Następnie identyfikuje wymiar podmiotowy i przedmiotowy najistotniejszych ustaleń, w sposób właściwy (a przy tym interesujący) przytaczając indywidualne przykłady. W podsumowaniu Doktorantka wskazuje, że poszczególne badania nad rezyliencją miejską były realizowane w zakresie rodzaju miast lub zarządzania ich strukturami (s. 47). Ostatni punkt tego rozdziału stanowi domknięcie czynionych rozważań zajmując się problematyką działań nakierowanych na wspieranie wykorzystania analizowanej koncepcji (s. 48). Na wstępie, poza istotnym uzasadnieniem badań identyfikowane są podmioty organizujące analizowane działania, poczynając od przekroju globalnego a na lokalnym kończąc. W sposób zwarty zidentyfikowano ich

przykłady, co pozwoliło na ustalenie, że działania jak i ich zakres przybierają szeroki wymiar przestrzenny jak i przedmiotowy.

Rozdział pierwszy należy uznać za wartościowy, dokonana tutaj krytyczna analiza literatury przedmiotu i ocena wartościująca zebranego materiału pozwala dokonać ustaleń pojęciowych istotnych w dalszej części pracy.

Rozdział drugi, także o charakterze teoretycznym, stanowi swoiste tło dysertacji i koncentruje się na terenach przemysłowych w mieście i podzielony został także na pięć części, łączna jego objętość to 31 stron.

Punkt pierwszy tego rozdziału nosi tytuł *Kategoria terenów przemysłowych*. Została tutaj zaprezentowana krótka geneza industrializacji miast i powstania terenów przemysłowych (*brownfield sites*). W podsumowaniu Autorka stwierdza, że „pojawienie się problematyki terenów przemysłowych na poziomie badań i analiz, jak i potencjalnych sposobów ich ponownego wykorzystania nie jest zagadnieniem jednostkowym, dotyka wymiaru międzynarodowego, sięga minionego wieku i dotyczy ośrodków miejskich różnej hierarchii” (s. 60). Kolejny drugi punkt koncentruje się na klasyfikacji terenów przemysłowych. Zgodnie z poczynionymi ustaleniami kryteriów klasyfikacji tego typu terenów jest dużo (przykłady zamieszczone w tabeli 2 – s. 68) jednak zaprezentowane tutaj przykłady i opisy świadczą o istotności tego problemu oraz o kompleksowości dokonanych ustaleń. Punkt kolejny dotyczy problemu funkcjonowania tego typu terenów w gospodarce przestrzennej miasta. Poczynione tutaj rozważania i wnioski są wartościowe oraz słusznym jest stwierdzenie kończące ten punkt, że „tego typu tereny generują szereg problemów w mieście” (s. 75). Czwarty punkt koncentruje się na współczesnych kierunkach ponownego wykorzystania rzeczonych terenów w przestrzeni miasta. Wskazane tutaj praktyczne przykłady zagospodarowania tych terenów wskazując na różnorakie możliwości i sposoby. Dobrym podsumowaniem tych analiz jest tabela 3, która zestawia tereny przemysłowe w podziale na branżowe ich wcześniejsze wykorzystanie z obecnymi kierunkami zagospodarowania. Ostatni punkt koncentruje się na omówieniu ograniczeń i barier występujących w wykorzystaniu terenów przemysłowych. Dokonane tutaj ustalenia są istotne ze względu na aktywizację takich terenów i jak podnosi Autorka, które jest „pochodną zindywidualizowanych możliwości oraz umiejętności podmiotów uczestniczących w tym rozbudowanym procesie” (s. 86).

Ta część pracy jest napisana w sposób klarowny, przejrzysty i dostarcza w sposób wystarczający wiedzy potrzebnej do realizacji dalszych rozważań (zamierzeń badawczych). Sama treść jest „dopracowana” i starannie przemyślana, nie znajdują się tutaj zbędne

fragmenty i wywody chociaż całość jest bardzo obszerna. Przy tym Autorka szeroko pisze o omawianych zagadnieniach i dostarcza usystematyzowanej wiedzy podbudowanej materiałem źródłowym. Cały rozdział stanowi interesujące studium funkcjonowania terenów przemysłowych w realiach miast i równocześnie dostarcza niezbędnej wiedzy do dalszych rozważań oraz wyznacza już pewne bazowe odniesienia.

Rozdział trzeci nosi tytuł *Projekty biznesowe na terenach przemysłowych* i składa się sześciu punktów (łącznie 33 strony). Jak podnosi to Autorka we wstępie „stanowi syntezę teoretycznych informacji na temat projektów biznesowych o charakterze inwestycyjnym w nieruchomości z wyszczególnieniem zlokalizowanych na terenach przemysłowych” (s. 13). W punkcie pierwszym zaprezentowana jest pojęcie i istota projektów biznesowych oraz ich znaczenie w działalności podmiotów gospodarczych. Dokonana tutaj charakterystyka oraz klasyfikacja projektów biznesowych pozwoliła wyjaśnić ich specyfikę oraz uprządkowanie ich różnorodności występującej w realiach gospodarczych. Równocześnie słusznie wskazuje Autorka, że tego typu projekty stanowią heterogeniczny zbiór a ich „definiowanie obejmuje specyficzne cechy umożliwiające ich odróżnienie od powtarzalnych działań” (s. 93). Punkt drugi porusza problematykę inwestowania na rynku nieruchomości jako specyficznego rodzaju projektów biznesowych. Autorka już na początku wskazuje, że termin projekty biznesowe o charakterze inwestycyjnym w nieruchomości nie występuje w takim brzmieniu w literaturze przedmiotu więc jest to „autorski termin odnoszący się do inwestycji rzeczowych na rynku nieruchomości szczególnie w wymiarze bezpośrednim oraz semi-bezpośrednim” (s. 93). Wydaje się jednak, że w tej pracy użycie takiego zwrotu jest w pełni uzasadnione. W następnych fragmentach tego punktu wyjaśnione zostaje pojęcie nieruchomości i omówienie ich cech. Dalej rozważania odnoszą się do projektów biznesowych o charakterze inwestycyjnym w nieruchomości, gdzie podniesione zostaje zagadnienie ich kapitałochłonności, długoterminowości i małej transparentności. Kolejnym zjawiskiem które jest odnoszone do tego typu projektów jest ryzyko inwestycyjne oraz ich strona podmiotowa. Istotnym problemem występującym przy tego typu projektach, jak wskazuje Autorka, jest ich strona (organizacja) finansowa. Kończąc rozważania w tym punkcie wskazane zostaje, że są to przedsięwzięcia o wysokim stopniu złożoności co wynika z „indywidualnych cech każdej nieruchomości, a także mnogości potencjalnych strategii inwestycyjnych różnego rodzaju inwestorów” (s. 99). Kolejny, trzeci punkt koncentruje swoje rozważania na efektach rzeczonych projektów. Na początku zostają wymienione w formie wyróżników przykładowe efekty ze względu na ich charakter. W dalszej części są wskazane skutki tych projektów (pozytywne i negatywne), ich skali, zasięgu, rodzaju obszaru

oddziaływania, czasu itp. W podsumowaniu wskazana zostaje złożoność efektów tego typu projektów ze szczególnym wyróżnieniem trzech płaszczyzn (tj. potrzeb, mechanizmu rynkowego i dób prywatnych). Czarty punkt łączy omawiane i skonkretyzowane projekty z obszarami przemysłowymi. Autorka identyfikuje w sposób właściwy zagrożenia jakie towarzyszą inwestycją w nieruchomości na obszarach przemysłowych ze względu na ich specyfikę wskazując na charakter tychże terenów. W dalszej części wskazuje na zmiany jakie tego typu inwestycje wywołują w systemie miejski (zarówno negatywne ale też pozytywne). Wskazując równocześnie, co istotne, na możliwość wystąpienia impulsu rozwojowego (s.105). Dlatego należy zgodzić się z konstatacją, że tego typu przedsięwzięcia powinny być monitorowane szczególnie przez władze miasta. W piątym punkcie uwaga zostaje skoncentrowana na pożądanym warunkach lokalizacji analizowanych projektów. Najpierw rozważania odnoszone są do dylematów związanych z lokalizacją działalności w tym inwestycji. Autorka wskazuje, że wybór lokalizacji takiego projektu powinien być zgodny z jej optymalnym sposobem użytkowania (s. 107). Istotny, jak wynika z czynionych rozważań staje się zakres wsparcia dla danego projektu, w „tym udzielanego przez instytucje sektora publicznego” (s. 107). Dlatego następuje scharakteryzowanie się możliwych instrumentów takiego wsparcia. Szczególna uwaga zwrócona jest na SSE i zasady PPP. Ostatni szósty punkt omawia przyczyny niepowodzeń omawianych projektów. W tym punkcie wykorzystując Załącznik 3 Autorka analizuje przykłady tego rodzaju przedsięwzięć realizowanych na terenach przemysłowych województwa śląskiego. Analizując konkretne przykłady w sposób poprawny identyfikuje się przyczyny niepowodzeń oraz zagrożeń.

Oceniając trzeci rozdział należy uznać poczynione ustalenia za wartościowe o dużych walorach naukowych jak i użytkowych. Przeprowadzane tutaj analizy są dobrze udokumentowane i w sposób prawidłowy przeprowadzone. Autorka snuje swoje rozważania w sposób przemyślany, nie pozwalając sobie na formułowanie wniosków pochopnych, czy też fragmentaryzacje tych wątków. Całość logiczna i na tyle autonomiczna, że przy niewielkim nakładzie pracy może stanowić osobną publikację naukową. Sposób dochodzenia do wyników i ich ocena świadczą, że Autorka jest już ukształtowanym w pełni badaczem, wiedzącym co chce osiągnąć i do tego nie sugerującym się osądami innych bez ich weryfikacji.

Rozdział czwarty został już scharakteryzowanych we wcześniejszych fragmentach niniejszej recenzji, dlatego skupię się tylko na Schemacie 3 (s. 138), który jest istotny dla całej metodyki badań stanowiąc swoistą drogę wyznaczającą dalsze autorskie badania. Schemat ten zwiernia dekompozycję założeń badawczych (przyjętej procedury badawczej) na

dwa etapy, przy czym etap pierwszy podzielony zostaje na cztery zadania. Można określić, że jest etap przygotowawczy w który następuje zakreszenie (konceptualizacja) wszechstronnie ram planowanych badań, natomiast etap drugi podzielony na siedem zadań zawiera już konkretne ustalenia (operacjonalizację) i opomiarowanie w zakresie realizacji badań. Słusznie Autorka podnosi, że wypracowane „zagadnienie badawcze wpisuje się ... w istniejącą lukę badawczą” (s.146). Wypracowana metodyka znajduje zastosowanie w kolejnych dwóch rozdziałach empirycznych, które mają wybitnie charakter autorski i niewątpliwie służą poszerzeniu wiedzy w zakresie omawianej problematyki.

Rozdział piąty pt. *Szczegółowa metodyka badawcza w zakresie wpływu projektów biznesowych o charakterze inwestycyjnym realizowanych na terenach przemysłowych w wybranych miastach w woj. śląskim na rezydencję miejską w wymiarze ekonomiczno-technologicznym* ma charakter empiryczny i aplikacyjnych, przy czym składa się z czterech punktów. Łącznie z rozdziałem szóstym stanowi on autorski a przy tym oryginalny i w wielu obszarach nowatorski wkład w wyjaśnienie omawianej problematyki. W rozdziale piątym omówiono szczegółowo procedurę badawczą natomiast w rozdziale szóstym dokonano jej realizacji.

Pierwszy punkt rozdziału piątego stanowi szczegółową prezentację etapów empirycznego badania. Istotny jest tutaj schemat 4, który nawiązując do założeń i idei schematu 3, stanowi jego praktyczne rozwinięcie. Na omawianym schemacie nie tylko podzielono badania na dwa etapy oraz wspomniane już poszczególne zadania ale do nich dołożono jeszcze dwa wiersze (linijki). Pierwszy zawiera syntetyczne wskazanie wyników realizowanych zadań badawczych a drugi przypisuje konkretne narzędzia/techniki które wykorzystano do realizacji zadań (s. 149-151). Punkt 5.2 jest bardzo istotny z punktu realizacji kompleksowych badań. Dotyczy on realizacji etapu pierwszego procesu badawczego i dostarcza istotnych podstaw do przeprowadzenia etapu drugiego. W ramach tych prac w zakresie zadania pierwszego przyjęto, że „wymiar ekonomiczno-technologiczny rezyliencji miejskiej jest ... odnoszony do struktur systemu miejskiego dotyczących lokalnej bazy ekonomicznej wraz z określonym poziomem innowacyjności” (s. 152). W ramach zadania drugiego najpierw przyjęto zdefiniowanie sześciu atrybutów rezyliencji miejskiej, tak aby prowadzone analizy miały charakter całościowy a następnie w ramach zadania trzeciego pierwszego etapu wskazano, że będą do nich przypisane określone czynniki. Przy czym dobór każdego z czynników został w sposób przejrzysty uzasadniony. W czwartym zadaniu etapu pierwszego powiązано logicznie efekty omówionych i zidentyfikowanych wcześniej w ramach punktu 3.3 projektów biznesowych z wyróżnionymi atrybutami i czynnikami rezyliencji miejskiej. Takie ujęcie

pozwoili przyporządkować efekty projektów biznesowych do poszczególnych zadań etapu pierwszego. Kolejny punkt (trzeci) tego rozdziału dotyczy realizacji etapu drugiego procesu badawczego. Zgodnie z koncepcją schematu 4 omówiono założenia realizacyjne – kolejno odnosząc się do wszystkich zadań tego etapu. I tak na początku uwaga będzie się koncentrować na doborze miast do badań. Wykorzystano tutaj trzy kryteria wyartykułowane na stronie 161, w efekcie (tabela 17) wybrano siedem miast. Następnie, korzystając z dotychczasowych ustaleń, zdefiniowany będzie zestaw indeksów rezyliencji i wrażliwości dla tych miast (tabela 20). Następnie zbudowano macierz przedstawiającą dynamikę (przyjęto okres 15 lat) w wymiarze ekonomiczno-technologicznym, macierz ta została następnie wykorzystana do określenia zmian występujących w badanych miastach (osobno dla każdego miasta). W ramach zadania drugiego tego etapu badań planuje się zdefiniować projekty biznesowe dla badanych miast (łącznie przyjęto ich sto trzynaście). Następnie będą one przeanalizowane w dwudziestu dwóch przekrojach. Takie postępowanie pozwoli stworzyć bazę tego typu projektów, którą wykorzystane będą w dalszych badaniach. W ramach realizacji zadania trzeciego ze wspomnianej bazy zostały na podstawie pięciu kryteriów (s. 169) wyłonione projekty do badań szczegółowych (co zawierają kolejno tabele od 22 do 28). Zadanie czwarte polegało na identyfikacji i charakterystyce efektów wybranych projektów w wybranych siedmiu miastach. W kolejnym zadaniu założono dokonać oceny wpływu badanych projektów na rezyliencję miejską z wykorzystaniem wspomnianej już macierzy (s. 177). Przedostatnie zadanie etapu drugiego związane jest z oceną skali wpływu analizowanych projektów na rezyliencję miejską w siedmiu badanych miastach. Ostatnie zadanie związane jest ze zbadaniem relacji pomiędzy skalą wpływu analizowanych projektów a rzeczywistym poziomem rezyliencji miejskiej badanych miast.

Ostatni punkt rozdziału piątego dostarcza informacji w zakresie ograniczeń w zastosowaniu omówionej metodyki, przywołana także została pandemia, która niewątpliwie utrudniła realizację prac badawczych.

Rozdział szósty stanowiący praktyczne wykorzystanie przyjętych założeń badawczych i w znacznej mierze zawiera ustalenia wynikające z zaprezentowanych założeń badawczych w rozdziale piątym. Pierwszy punkt stanowi swoiste wprowadzenie, tło rozważań zawierając charakterystyką zmian/przekształceń społeczno-ekonomicznych obszaru dzisiejszego województwa śląskiego od połowy XVIII w. do czasów współczesnych.

W punkcie drugim dokonano badania rezyliencji miejskiej wybranych miast w oparciu o indeksy rezyliencji i indeksy wrażliwości w ujęciu dynamicznym. Kolejne punkty, rozpoczynają badania zgodnie z zaprezentowaną metodyką w rozdziale piątym i tak najpierw

przeanalizowano projekty biznesowe w miastach woj. śląskiego, wskazując, że tereny poprzemysłowe są zagospodarowane w różnoraki sposób (s. 203). Kolejny punkt, zgodnie z przyjętymi założeniami dotyczy doboru projektów do analizy szczegółowej, gdzie istotną rolę odegrały kwestionariusze wywiadu. W kolejnym kroku w poszczególnych miastach dokonano zestawienia efektów analizowanych projektów w kontekście pożądaných efektów wzmacniających rezyliencję miejską. W konsekwencji na 15 stronach Autorka dokonuje takowej oceny ustalając m.in., że badane projekty biznesowe wykazują duże zróżnicowanie w zakresie generowania efektów sprzyjających wzmocnieniu rezyliencji miejskiej (s. 221). Następnie w sposób dwutorowy dokonano oceny rodzajowej wpływu badanych projektów biznesowych na rezyliencję badanych miast. Takie podejście pozwoliło ustalić, że w przypadku 22 projektów biznesowych obie oceny były tożsame. W kolejnym kroku dokonano bardzo obszernej i złożonej oceny skali tego wpływu. Ostatni punkt zawiera istotne ustalenia i postulaty w zakresie badanych zjawisk. Należy przyznać, że poczynione analizy są, rzetelne, mają swoje uzasadnienie w przeprowadzonych badaniach i dodatkowo stanowią autoryzację całej, przyjętej metodyki badań. Przykładowo Autorka wskazuje, że „poziom skali wpływu projektów biznesowych realizowanych na terenach poprzemysłowych na rezyliencję miejską w wymiarze ekonomiczno-technologicznym jest uzależniony od zintegrowanych działań w mieście...: (s. 267), czyli zależy od nastawienia władarzy. Na koniec rozważań Autorka sformułowała cztery rekomendacje. Wszystkie są istotne i znajdują uzasadnienie we wcześniejszych ustaleniach.

Otrzymane wyniki są bardzo interesujące. Należy tutaj docenić duży nakład pracy, który był związany nie tylko z przeprowadzeniem tych badań, ale ich interpretacja oraz obróbka, co świadczy o dużej rzetelności i znajomości prowadzenia tego typu badań przez Autorkę. Dokonane tutaj oceny i poczynione ustalenia są bardzo wartościowe oraz znajdują swoje uzasadnienie we wcześniejszych fragmentach dysertacji. Osiągnięte wyniki niewątpliwie mają duże znaczenie aplikacyjne.

Ostatnia część pracy to zakończenie. Wyartykułowane tutaj ustalenia są precyzyjne, poparte wynikami badań, wolne od niejasnych i ogólnikowych sformułowań. Niosą dużą wartość poznawczą, jak i aplikacyjną i wskazują na Autorki jako w pełni odpowiedzialnego i ukształtowanego badacza. Część ta stanowi wystarczający element podsumowująco-postulatywny.

Oceniając strukturę pracy, należy stwierdzić, że jest ona "trudna" w percepcji i w realizacji. Niewątpliwie Autorka poświęciła dużo czasu i energii, aby w tak skomplikowany sposób dokonać prezentacji omawianej treści, co jednak nie rzutuje w żaden sposób na ogólną

ocenę jak i zawartość merytoryczną. Jest to przykład podjęcia się trudnego wyzwania zrealizowanego z powodzeniem.

3. Uwagi szczegółowe

Ta część opinii, ze względu na wcześniejsze pozytywne ustosunkowanie się do struktury pracy jak i metod badawczych, będzie zawierała tylko uwagi odnoszące się do wybranych elementów. Całość jest napisana językiem poprawnym, w przeważającej mierze klarownym, świadczącym o dużej znajomości opisywanej problematyki. Generalnie jednak sposób przedstawiania różnych zagadnień i kwestii świadczy o dobrym warsztacie techniczno-naukowym Autorki. Dużą zaletą opracowania jest wolna od niejasności i czytelna forma prezentacji poglądów, podbudowa graficzna oraz stosowanie wizualizacji zamieszczonych poglądów i wyników badań.

Oczywiście literatura tego opracowania, co jest zrozumiałe nasunęła pewne wątpliwości i uwagi, są jednak nieistotne i dyskusyjne, w niczym nie podważając znacznej wartości merytorycznej całej pracy dlatego pozwolę je sobie pominąć. Konkludując rozważania należy stwierdzić, że Autorka wykazała się dużą znajomością omawianej problematyki, w sposób poprawny zostały sformułowane cele, hipotezy oraz z powodzeniem zostały wykonane zadania badawcze. Osiągnięte wyniki świadczą o tym, że Autorka zrealizowała postawione zamierzenie badawcze, w efekcie czego otrzymujemy wartościowe opracowanie tak w warstwie teoretycznej jak i empirycznej. Opracowanie ma charakter naukowy, a poprzez szeroką warstwę poznawczą również może być wykorzystane w procesie dydaktycznym oraz znaleźć zastosowanie w praktyce, na różnych szczeblach kształtowania procesów rozwojowych w przestrzeni naszego kraju. Mocą stroną całości jest także zakotwiczenie badań w realiach gospodarczych i aktualność informacji i danych.

W świetle uważnej lektury nasunęły mi się również pytania, niżej formułuję dwa.

1. Proszę szerzej opisać stronę technologiczną (jej znaczenie) w omawianym wymiarze ekonomiczno-technologicznym.
2. Który z analizowanych projektów jest zdaniem Pani najlepszym przykładem w kontekście rezyliencji i jak ocenia Pani postawę władarzy miast przy realizacji tych projektów.

4. Konkluzja i wniosek końcowy

Na tle uważnej lektury rozprawy doktorskiej stwierdzam, że spełnia ona wymagania stosownej Ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz wymogi określone w Rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 19 stycznia 2018 r. w sprawie szczegółowego trybu i warunków przeprowadzania czynności w przewodzie doktorskim, w postępowaniu habilitacyjnym oraz w postępowaniu o nadanie tytułu profesora czyli stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego, dowodzi też, że Autorka dysponuje stosownym warsztatem naukowym i przygotowaniem do prowadzenia pracy naukowej.

Uwzględniając walory teoretyczne oraz użyteczne pracy Pani magister, stwierdzam, że recenzowane opracowanie odpowiada w pełni wymogom stawianym rozprawom doktorskim, stąd wnoszę o jej przyjęcie i dopuszczenie do publicznej obrony równocześnie formułuję wniosek o wyróżnienie pracy.

(Stanisław Korenik)

